

ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΗ ΥΠΟ

Μ. Ε. ΜΙΧΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

Ἐποχαὶ τινες διαγράφονται σαδέστερον, αὗται δὲ εἰναι ἐκεῖναι, καθ' ἃς ἡ εἰςαγωγὴ νέας τινὸς λατρείας προεκάλεσεν ἀγῶνας, ὃν ἡ παράδοσις ἐτήρησε τὴν ἀνάμυνσιν. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ εἰδωλολατρικῷ κόσμῳ παρὰ τὴν ἀπερίσκεπτον πρὸς τὰς κανοτομίας ἔφεδιν ἀπαντᾶ καὶ αἰσθητα ποδαρώτερον, ἢ πιστότης πρὸς τοὺς ἀρχαῖους θεούς καὶ τὴν καθαρότεραν καὶ ἀπλουστέραν αὐτῶν λατρείαν. Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται ὅτι ὁρεινός τις λαός, οἱ Καῦνοι, ὠπλισθησαν ἀπὸ κορυφῆς μέχρις ὄντυχών, ἔδεισαν τὰ δόρατα αὐτῶν καὶ ἀπλαδαν τοῦ ἑδάφους αὐτῶν τοὺς ἐν αὐτῷ ἐνιδρυμένους ξένους θεούντι.

Ἡ ἐλληνικὴ παράδοσις ἀνέψει τοιαύτας μάχας ἐπὶ τῇ εἰςαγωγῇ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου, λίαν διαδεδομένης ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ· διότι ἐνταῦθα ἡ ἀνατολικὴ καταγωγὴ τῆς λατρείας ταύτης καὶ ἡ ἀντίστασις, ἡς ἔτυχε παρὰ τοῖς ιθαγενέσιν, ἐξόχως ἔχαγγελλονται. Οἱ Ἀργεῖοι διηγούντο πῶς, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Περσέως, εἶχον πολεμήσει ἐναντίον εἰδους τινὸς ἀγρίων Σειρηνῶν, αἵτινες εἶχον ἐλθεῖ ἐκ τῶν νήσων μετὰ τοῦ Διονύσου.

Ἀνάλογοι ἀναμνήσεις σχετίζονται πρὸς τὴν Ἀρτεμίδα, ἐμφανιζομένην ἐπὶ τῆς παρόδου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετ' ἀκολουθίας ιεροδούλων, ὠπλισμένων καὶ ἱσκημένων ἐν τῇ στρατιωτικῇ τέχνῃ. Αὕταί εἰσιν αἱ Ἀμαζόνες, πρὸς ἃς οἱ Ἐλληνες ἡρῷες συνάπτουσιν αἰματηρὰς μάχας. Ἡ σκληρὰ Ἀρτεμίς, ὑπὸ πλεῖστα ὀνόματα λατρευομένη ἐν Ἑλλάδι, ἀπλοστὸς δὲ ἀνθρωπίνου αἵματος, εἶναι εἷς τῶν ἀξιολογωτάτων τύπων τοῦ θροπευτικοῦ ἐκείνου κύκλου, ὃς, προεκτεινόμενος ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνῆψεν ἀλλῆλας τὰς δύο ἀκτάς.

Ἄλλαι λατρεῖαι οὔτως ἐνωρίς εἰςήχθησαν καὶ οὕτω τελείως ἐνεκληματίσθησαν, ὥστε δλῶς ἀπώλεσαν τὸν ἔξωτικὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Δύναται τις νὰ φαντασθῇ τὴν Ἀττικὴν ἀνευ Δημητροῦς καὶ Ἀθηνᾶς; Ἐν τούτοις ἐν αὐτοῖς τοῖς ιεροῖς ὑμνοῖς φέρεται ἡ Δῆμητρα προερχομένη ἐκ Κρήτης, ὁδονδήποτε δὲ καὶ ἀνὴρ ἀναπόστατος τῆς ἑλαίας ἡ Ἀθηνᾶ, εἶναι οὐχ ἡττον βέβαιον ὅτι ἡ λατρεία αὐτῆς παρήχθη τὸ πρῶτον παρὰ τοῖς ιωνικοῖς φύλοις τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς.

Ἄλλ' οὐδεμία τοῦ θροπευτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων περίοδος ὑπάρχει σπουδαιοτέρα παρὰ τὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἀπόλλωνος· αὐτὴν ἐγκαίνιζει ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτῶν ἀναπτύξει οἰον ἀναγέννησιν τίνα, νέαν τινὰ σχεδὸν δημιουργίαν. Ἐν πάσαις ταῖς ἐλληνικαῖς πόλεσιν, αἵτινες κατέλιπον ὑμέν πλούσιον μύθον θησαυρόν, ἀποδίδοται τῇ ἐμφανίσει τοῦ εὐεργετικοῦ θεοῦ κοινωνικὴ τὶς μεταμόρφωσις, ἀνάπτυξὶς τὶς βίου καὶ εὐφυΐας. Αἱ δοἱ ἀνοίγονται, τὰ τμῆματα τῶν πόλεων κανονίζονται, αἱ ἀκροπόλεις περιβιλλονται διὰ τειχῶν, τὸ ιερὸν χωρίζεται τοῦ βεβίλου. Ἀκούονται ἡχοῦντα τὰ ἄσματα καὶ αἱ χορδαὶ τῶν ὄργανων, οἱ ἀνθρωποι πλοσιάζουσι τοῖς θεοῖς, ὁ Ζεὺς λαεῖ πρὸς αὐτοὺς διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ, ἡ ἀμαρτία δέ, καὶ αὐτὴ ἡ ἀνθρωποκτονία, οὐκέτι πιέζει ἐδαῖει ἀσύγγνωστος τοὺς δυστυχεῖς θνητούς, οὐδὲ μεταδίδοται ὡς κατάρα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. ἀλλ' ὥσπερ ἡ δάφνη καθαρίζει τὸν μεμολυσμένον ἀέρα, οὕτως ὁ δαφνοτεφῆς θεὸς ἀποπλύνει τὴν κηλίδα τοῦ αἴματος, ἥτις μιαίνει τὸν Ὁρέστην, καὶ ἀποδίδωσιν αὐτῷ τὴν ψυχικὴν γαλήνην· ἡ φορεγὰ τῶν Ἐριννῶν δύναμις συνετοίβη, ἐπὶ τῶν ἐρεπίων δὲ αὐτὴν πολλαπλασίαν.

1) Ἡρόδ., Α', 172. Περὶ γρηγοριοῦ δὲ τοῦ Διωδωνάτου Διός, ἀφορῶντος εἰς τὴν εἰςαγωγὴν νέων θεῶν, ἦσε Ἡρόδ., Β', 53.

2) Περὶ τῆς μάχης ταύτης κατὰ τῶν Ἀλιῶν ἦσε Παυσαν., Β', κβ', 1.

3) Περὶ τῆς Ὄνγρας Ἀθηνᾶς ἦσε Stark, *Mytholog. Parallelen*, σ. 58. Archæol. Zeiting, 1865, σ. 68.

τῆς ἐγείρεται ὁ κόσμος τῆς ἀρμονίας, ἡ βασιλεία τῆς χάριτος καὶ τῆς συγχωρίσεως.

Οἱ τόποι, ἐν οὓς ἐνιδρύθην ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος λατρεία, περιβάλλουσιν ὡς παροφή τὶς τὴν ἐλληνικὴν ἡπειρον· καίτοι δὲ ἡ λατρεία αὕτη, ὡς ἡ τῆς Ἀρτέμιδος, συνήθη πρὸς ἐπιχωρίας παραδόσεις, ἀνερχομένας εἰς τοὺς χρόνους τῶν Πελασγῶν, ὁ ιστορικὸς Ἀπόλλων παραμένει οὐχ ἡττον θεός οὐσιωδῶς νέος. Ἐν Ἑλλάδι ἐθεωρήθη πάντοτε ὡς ἔξωθεν προελθόν, ἐν τοῖς κυριωτάτοις δὲ ναοῖς αὕτου ἐφαίνετο τὸ τέραμα τῆς πορείας αὐτοῦ. Προέρχεται κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς θαλάσσης, ἥν διέπλευσε περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ἀκολουθίας δελφίνων· καὶ εἰ ποτε δὲ κατὰ ξηρὰν ἐλαύνει, ἔρχεται ἐκ τῆς παραλίας, ἐν ἥ τὰ πρῶτα αὐτοῦ ιερὰ ἐγείρονται παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐν τοῖς ἀγκυροβολίοις, τοῖς ὑπὸ ἀποκρήμνων ἀκτῶν περιβαλλομένοις, ἥ ἐν τῇ ἐκβολῇ τῶν ποταμῶν, ἰδουμένα ὑπὸ τῶν ναυτῶν τῆς Κρήτης, τῆς Λυκίας, τῆς πρωτογόνου Ἰωνίας, οἵτινες οὕτως ἀφιέρωσαν τὴν χώραν τῷ νέῳ αὐτῆς προστάτῃ. Κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος ἡ πρώτη δάφνη ἐξῆλθε τοῦ ἑδάφους τῆς Δίλλου, ἐν τῇ ἡπειρῷ δὲ ἡ κατὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ φυσικέντο τὸ Πηνειοῦ φυσικόν ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἀρχαιοτάτη.

Ἡ θρησκεία τοῦ Ἀπόλλωνος ἔχει ώραύτως τοὺς διαθέρους βαθμοὺς τῆς τελειότητος αὐτῆς· ὁ θεὸς ἔχει ἀγριωτερόν τι ἐν τοῖς δρεσὶ καὶ τοῖς δάσεσι τῆς Κύπρου, ἐνθα λατρεύεται ὁ Τλάτας Ἀπόλλων, καὶ παρὰ τοῖς Μάγνησι καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Δελφίνου ὑπάρχει θεὸς ἀνάλογος τῷ Ποσειδῶνι, θεὸς ἐνάλιος, ὡς οἱ Κάβειροι καὶ οἱ Διόσκουροι, ὅστις κατὰ τὸ ἵδρον ταύτης κύματα καὶ διανοίγει τὴν ναυδιπορίαν· τέλος ὡς πύθιος θεὸς ἴδρυει τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐν Δελφοῖς, αὐτόθι δὲ, ρυθμιστής τῶν πολιτειῶν καὶ ἐστία τοῦ φωτὸς καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἀποβαίνει τὸ πνευματικὸν κέντρον σύμπαντος τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου. Ὁ Ἀπόλλων οὗτος εἶναι οἶον ἡ ἐπίστεψις τοῦ ἐλληνικοῦ πολυθεϊσμοῦ, διν μετεμόρφωσε καὶ προηγαγεν εἰς τὴν τελειότητα, ἥς ἦν δεκτικός. "Ἄν απὸ τοῦ ὑψους τούτου ἀναδοκοπήσῃ τὶς τὰ προγενέστερα, ἀν ἀνέλθῃ μέχρι τῆς ιδέας τοῦ Θεοῦ τοιαύτης, οἵαν οἱ "Ἐλληνες ἐκόμιδαν αὐτὴν ἐκ τῆς κοινῆς τῶν ἀριών λαῶν πατρίδος καὶ διετηροῦσαν ἐφ' ὅσον παρέμειναν Πελασγοί, μαντεύει τὸ γενόμενον κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰώνας, ἀπὸ τῶν πρώτων σχέδεων τῶν Ἐλλήνων πρὸς τοὺς Φοίνικας καὶ τῆς ἐνάρξεως κοινωνίας δλῶς διαφόρου γονιμότητος πρὸς τοὺς "Ἐλληνας τῆς Ἀσίας μέχρι τῆς ήμέρας, καθ' ἥν ἡ ἐλληνικὴ φαντασία συνεπλήρωσε τὸ σύμπλεγμα τῶν θεῶν αὐτῆς.

Γ'.

Περιόδος κατεργασίας· πρωτοκοί χρόνοι.

Ἡ τῶν θεῶν ιστορία εἶναι τὸ προοίμιον τῆς ιστορίας τοῦ λαοῦ καὶ ταυτοχρόνως τῆς χώρας· διότι καὶ αὐτὴ ἡ χώρα μεταξὺ μετεβλήθη, τῶν δασῶν αὐτῆς ἐξερευνηθέντων καὶ παραγωγικῶν γεωργίαν ἐπιτρεψάντων.

Οἱ θεοὶ τῆς ἀνατολῆς, εἰςερχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνεπήγοντο καὶ τὰ αὐτοῖς καθιερωμένα καὶ ἀπαραίτητα ἐν τῇ λατρείᾳ αὐτῶν φυτά, τὴν ἀμπελὸν, τὴν ἑλαίαν, τὴν μύρτον, τὴν φοινίκα, τὴν κυπάρισσον, τὴν πλάτανον καὶ τὸν φοίνικα. Αἱ Ἀθηναῖαι ἐπίστευον ὅτι ἐκέπτηντο τὰ πρωτόλεια τῆς πλουσίας ταύτης φυτείας, τῆς ἑλαίας ὑπὸ αὐτῆς τῆς θεᾶς φυτευθείσης, τὸ αὐτό δὲ δένδρον ἐφερεν ωραύτως λεόδην χαρακτῆρα ἐν Τύρῳ, γεωργούμενον ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους. Πρὸιν ἡ ἐπέλθη ἐν τῷ νῷ ἡ οἰκοδόμησις ναῶν, τὰ δένδρα ταῦτα συνίστασαν τὰς ζώδιας εἰκόνας καὶ τὴν κατοικίαν τῶν θεοτήτων· ἀπὸ τῶν κλάδων αὐτῶν ἐξηρτήθησαν τὰ πρῶτα ἀφιερώματα, ἐπὶ τῶν κορ-

1) Περὶ τῶν «νομιζομένων λύσεων» ἦσε Ἀριστοτέλ. Πολιτ. 26, 27.

2) L. Preller, Ausgew. Aufsätze, σ. 244. Deimling, Legeger, σ. 202.

3) Achill. Tat. II, 14. Stark, Mythol. Parallel. ἐν τοῖς Berichte d. Sachs. Ges. d. Wiss. 1856, σ. 51 καὶ εἰςης. Κατὰ τὸν Grisebach (Götting. gel. Anz. 1872, σ. 1776) δὲν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ δάφνη ἦλθεν εἰς Ἀνατολής. Τοίχη περὶ τῆς δάφνης ἦσε Hahn, Culturpflanzen, σελ. 149.

μῶν δὲ αὐτῶν ἔχαράχθησαν αἱ ἄμορφοι εἰκόνες τῶν ἀοράτων ὅντων. Τοῖς εἰδημένοις προσθετέον τὸν βύσδον (πιθανῶς τὸν δενδροφυὴν βάμβακα), ἢν αἱ λέσειαι τῆς Ἀφροδίτης μετεχεισθῶσαν ἐν τοῖς ὑφάσμασιν αὐτῶν¹, καὶ τὸν στύρακα, οὐ τὸν ἀρωματώδην γοτίνην οἱ Φοίνικες εἶχον κομίσει εἰς Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀραΐας, πρὶν ἡ Κρήτης ἄποικοι ἐγκλιματίσωσιν αὐτὸ τὸ δενδρίον ἐν Βοιωτίᾳ². Τῇ ἐλληνικῇ λατρείᾳ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἀπέβαινον τὰ ἀρώματα τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ ἀνόμιον τοῦτο ἄθροισμα θεῶν καὶ λατρειῶν συνεχωνεύθη ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τοῦ ἐλληνικοῦ σινεύματος εἰς συμπαγές τι ὅδον, ὅπερ ἐμφανίζεται ἡμῖν καθ' ὅλοκληρον συμπεπληρωμένον καὶ οὕτω καλῶς τῇ ἔθνικῇ σφραγίδι σεσημασμένον, ὃςτε μόλις δύναται τις νὰ διτῇ τῇδε κάκεΐσε τίχην τινὰ τῆς βαθυτάτου ἔξεργασίας, ἐξ ἣν προσῆλθε.

Ἡ ἡρωικὴ παράδοσις διδάσκει ἡμᾶς πλείστα περὶ τῶν ἐποχῶν τῆς ἀρχικῆς ἱστορίας· ἀναπαρισθησι τὸν χρόνον ἐκεῖνον, καθ' ὅν οἱ αὐτόχθονες Πελασgoi ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῆς μονοτονίας τοῦ βίου αὐτῶν, καθ' ὅν ιδρυθησαν νέαι λατρεῖαι, καθ' ὅν ἡ δραστηριότης ἑνέψει νέας ὀδούς, καθ' ὅν αἱ κοινωνίαι συνέστησαν ἐπὶ νέων βάσεων, μελλουσῶν ν' ἀσφαλίσωσι τὴν μετέπειτα εὐημερίαν αὐτῶν. Οἱ τῶν θεσμῶν τούτων ίδρυται εἰσὶ πρόσωπα ὅμοια τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ μείζονα τὸ σῶμα, μεγαλοπεπέστερα καὶ τοῖς ἀθανάτοις πλαπλέστερα. Οὐδαμῶς εἰσὶ κενὰ φάσματα, φαντασίας μόνον ἀποκυνόματα, ἀλλὰ ἐκπροσωποῦσι πράξεις καὶ ἔργα πραγματικά, ἐνδαρκωθέντα καὶ ἀναβιώσαντα παρ' αὐτοῖς. Ἡ τῶν ἥρων ἱστορία ἔχει βάσιν αὐθεντικήν· αὐθαίρετον ἐν αὐτῇ ὑπάρχει μόνον ὅτι οἱ μυθογράφοι προέθυκαν, ὅπως συναρμολογήσωσι τὰς διεσπαρμένας παραδόσεις καὶ εἰςαγάγωσιν εἰς αὐτὰς συστηματικήν τινα χρονολογίαν. Οὕτως ἔξηγεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἥρων κρατοῦσα συμφωνία, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ πολλαπλασιασμὸς καὶ ἡ ἀνομοιότητα τῶν συμπλεγμάτων, ἀτινα προσωποποιούσι τὰς ποικίλας φάσεις τῆς προσόδου κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ τοὺς διαφόρους τόπους.

Τὸ πάντων τῶν προσώπων τούτων δημοτικώτατον ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς Κρήτης μέχρι τῆς Μακεδονίας ἢν ὁ Ἡρακλῆς. Πλὴν σημείων τινῶν, ἔξαγγελλόντων τὸν θεόν, ἐμφανίζεται ἐν γένει ὡς ἥρως, ὃς, δαμάζων τὰς ἀτάκτους τῆς φύσεως δυνάμεις, ἐπέτρεψε τὸν ἀποκατάστασιν κανονικῆς τινος τάξεως πραγμάτων, καὶ εἶναι τὸ δημόδες σύμβολον τοῦ τοῖς πρώτοις σκαπανεῦσι τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιφυλαχθέντος ἐργου⁴, σύμβολον, ὑπὸ τῶν Φοίνικων τοῖς Ἑλλησι τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀνατολῆς τοῖς ἐν τῇ Δύσει ἀδελφοῖς αὐτῶν μεταδοθέν. Ἐκεῖ, ἐνθα τυρρηνικαὶ ἴωνικαὶ φυλαὶ ἡνώθησαν τοῖς Τυρίοις πρὸς οἰκισμὸν τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν, ὁ Ἰόλαος ἐμφανίζεται ὡς συστρατιώτης τοῦ Ἡρακλέους⁵, ἐκεῖ, ἐνθα οἱ "Ἐλληνες τελείως ἔξουδενωσαν τὴν φοίνικην ροπήν, ὁ Τύριος ἥρως μετασχηματίσθεις λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ Θοδέως⁶.

1) Ο Hehn (ἐνθ' ἀνωτέρῳ, σ. 106) βύστον θεωρεῖ τὸ λίνον τούτωντίον ὁ Παυσανίας (Ε', ἔ. 2. ΣΤ' κατ', 6) ἀποδίδωσι τῷ φυτῷ τούτῳ χαρακτῆρα δλῶς ἔξωτικόν. Πρόβλ. καὶ E. Curtius, *Peloponnesos*, II, 10, ὃς καὶ K. Ritter, *Ueber die geographische Verbreitung der Baumwolle* ἐν τοῖς *Abhandl d. Berlin. Akad. Jul 1850* Νοέμβ. 1851

2) Περὶ τοῦ στύρακος (μοσχοθυμιάματος) τῆς περιγράφου τῆς Ἀλιάρτου, θεωρουμένου ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης ὡς ἔνδειξις τῆς χρωτικῆς μεταναστάσεως, ἦδε Πλούταρχ. Λύσανδ., 28. Welcker, *Kretische Colonie in Theben*, σ. 44. Fraas, *Synopsis plant flor class.*, σ. 124.

3) Περὶ τοῦ Ἡρακλέους θεωρουμένου ὡς θεοῦ ἦδε: E. Curtius, *Peloponnesos*, B', 494. Gurlitt, *Tetrap. Alt.* 42. Wachsmuth, *Rhein. Mus.*, XXIV, σ. 45.

4) Ἐδεις περὶ τούτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

5) Περὶ τοῦ Ἰολάου ἦδε Movers, *Colonien*, σ. 565 καὶ ἔξης καὶ E. Curtius, *Ionier*, σ. 30 καὶ ἔξης. Περὶ Ἰολαῖδῶν δέ, ἀρχαίων οἰκογενεῖων τῶν Θεσπιῶν, πόλεως ἴωνικῆς, ἦδε O. Müller, *Orchomenos*, 232 καὶ Διοδωρ. Δ', 29 ὡς καὶ C. I. Gr. I, σ. 729. "O Dondorf (*Die Ionier auf Euboia*, 1860, σ. 7) θεωρεῖ τὸν Ἰόλαον πρόσωπον ἀνῆκον εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀνατολικῶν μέθων.

6) Preller, *Criech. Mythol.* II, 285.

Ἐν ταῖς ιδιαιτατα τῷ Ἡρακλεῖ ἀφωδιωμέναις πόλεσι, τῷ Ἄργει καὶ ταῖς Θάσαις, ἀνεπτύχθη καὶ ὁ μῆθος ἐρρωμενέστερον, περιβαλὼν ἐν τοῖς πλάσμασιν αὐτοῦ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρεθόντος. Ὁ εὐορμός τοῦ Ἄργους κόλπος ἢν ὑπὸ τῆς φύσεως πρωρισμένος εἰς πρῶτον σημεῖον συναφείας τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν χερσαίων λαῶν, οὐδὲ ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι τόπος ἔχων πρὸ τῆς γεννήσεως τῆς ιστορίας οὔτω ποικίλην γύθων, ὁ Ἄργος, κομίζων ἐκ Λιβύης τὸ σπέρμα τοῦ σίτου, ἡ Ἰώ, πλανωμένη διὰ πασῶν τῶν θαλασσῶν, ἢς δὲ οἱ τυχοδιῶκται ἀπόγονοι, μεταβιβασθέντες εἰς τὰς δχθας τοῦ Νείλου, ἐπανέρχονται εἰς τὴν γενέθλιον χώραν μετὰ τοῦ Δαναοῦ, αὐτόχθονος τούτου πατριάρχου, διὰ παράσταται δην ταυτοχρόνως πατὴρ γνωσίας ἐλληνικῆς γενεᾶς καὶ ιδρυτὴς τῆς λατρείας τοῦ Λυκίου Ἀπόλλωνος, καὶ ὁ νίδος τοῦ Φοίνικος Βῆλου, διὰ προσορμισθείς μετὰ τῆς πεντηκοντάρου αὐτοῦ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰνάχου, ἀπεκάλυψε τοῖς "Ἑλλησι τὴν τέχνην τῆς ναυσιπορίας². Ἡ σύγχυσις τῶν ιθαγενῶν καὶ ξένων στοιχείων, ἀτινα συνέστησαν τὸν λαόν, εὐρίσκονται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ προγόνου αὐτοῦ.

Ἡ χώρα ὡς αὐτῶς τὸν Δαναϊδῶν, ἡ ἀνήκει ὁ Ἀγίννωρ, είναι ἡ εἰςαγαγοῦσα εἰς τὴν Ἀργολίδα τὴν ἱπποφορίαν ὁ βασιλεὺς Προῖνος, τῇ βοηθείᾳ τῶν Κυκλώπων τῆς Λυκίας οἰκοδομῶν τείχη, ὁ Περσέν, πλέων ἐν ξυλίνῃ κιβωτῷ, ὁ Παλαμῆδης, ὁ ἥρως τοῦ Ναυπλίου, οἰκοδομηθέντος ἐπὶ μεμονωμένου ἀκρωτηρίου, ὁ εὐρέτης τῆς ναυτικῆς τέχνης, τῶν φάρων, τῶν σταθμῶν καὶ τῶν μέτρων, τῆς γραφῆς, τῆς λογιστικῆς, πάντα τὰ πρόσωπα, οὕτως ἀνόμοια ἀλλήλων, ἀποδεικνύουσιν ἐν γένει τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ὅτι δηλαδὴ οἱ πρῶτοι μετανάσται, οἱ τὸν πόδα ἐπὶ τῆς παράλου ταύτης θέντες, ἥσαν ναῦται, ἐλθόντες ἐκ Φοίνικης, Αιγύπτου, Μικρᾶς Ἀσίας, ὅτι δὲ διὰ τῆς δι' αὐτῶν γενούμενης ἀποδοχῆς καὶ ἀφομοιώσεως παντοιειδῶν νεωτερισμῶν οἱ ιθαγενεῖς κάτοικοι ριζόθεν, οὕτως εἰπεῖν, μετεμορφώθησαν.

(Ἄκολουθεῖ).

ΔΥΟ ΛΕΞΕΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΠΟΦΟΙΤΟΣΑΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ.

"Ηδη, ὅτε λεγεῶντες ὅλαι μαθητῶν κατέλιπον τὰ βάθρα τῶν σχολείων, προτίθενται δὲ ν' ἀποδύθωσιν εἰς παντοῖα ἐπιπτονεύματα, τέχνας καὶ ἐπιστήμας, ἥδη ὅτε ἡ μὲν παγκόσμιος ιστορία κατέβησε τούτους συγχρόνους [πάσης εὐφύτειας καὶ δυνάμεως καὶ συμπολίτας πάντων τῶν ἔθνων, ἡ δὲ σπουδὴ τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, τῆς Ἑλληνικῆς δηλονότι καὶ Λατινικῆς, διεμόρφωσε τὸν νοῦν, ἐλέπτυνε τὴν κρίσιν καὶ ψύχωσε τὸ πνεῦμα εἰς βαθὺν αὐτενεργείας καὶ αὐτοβουλίας, ἵνα δύνωνται νὰ ὑπάρχωσι τὰ παρὰ τὸν ἀλλῶν λεγόμενα καὶ γραφόμενα ὑπὸ τῶν σμίλων τῆς ιδίας κρίσεως καὶ τοῦ τοῦ ιδίου ἐλέγχου, εὐκαιροίν ἡγούμεθα ὅπως εἰπωμεν αὐτοῖς δύο λέξεις ὡδεὶ ἐν οἰκογενείᾳ, ἵνα ὑποδειξωμεν δητι καὶ αὐτὴν ἔτι ἡ τῶν κειρῶν ἐργασία οὐδαμῶς παρακαλεῖται ὑπὸ βαθείας ἐκπαίδευσεως, ἀλλ' δητι τούναντιον ὁ ἀνθρωπος τὰ μέγιστα ἀρνεῖται ἐκ ταύτης βοηθήματα, οἰανδήποτε καὶ ἀν τραπῆ δόδον, εἴτε τὸν εἰς τὸ ἔμποριον εἴτε τὸν εἰς τὸν εἰπιστήμην ἀγούσαν.

'Ο πατὴρ τῆς μεταγενεστέρας φιλοσοφίας, ὁ βαθύνους Βάκων μετὰ τῆς διακριτικῆς αὐτὸν ὀξυδερκείας ἐντέλλεται τοῖς νέοις κύριοιν αὐτῶν μεληματα νὰ ἔχωσι τὴν προαγωγήν, ἀναγράψωσι δὲ

1) Ἐδεις περὶ τούτου ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

2) Περὶ τοῦ κύκλου τῶν ἀργείων μάθων ἦδε E. Curtius, *Peloponnesos*, II, 443 καὶ ἔξης.

3) *Rhein. Mus.*, 1850, σ. 455.